

господарство, вантажні перевезення, іпотечне фінансування та кредитування, лізингові операції, інформаційні технології та інвестиції. Також планується розвиток особистого страхування. Регулятор створюватиме передумови для широкого впровадження медичного страхування. Це дасть змогу здійснити фінансування вторинної і третинної ланки медичної допомоги з переходом на закупівлю послуг державою у відповідних закладів.

Отже, війна досить негативно вплинула на ринок фінансових послуг, але наслідки цього впливу вдалося пом'якшити за підтримки державного регулятора – Національного банку України. За його підтримки подальша діяльність вищенаведених організацій буде продовжена та виведена на новий, кращий рівень надання послуг.

Список використаних джерел:

1. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/>
2. Про затвердження Положення про ліцензування та реєстрацію надавачів фінансових послуг та умови провадження ними діяльності з надання фінансових послуг від 24 грудня 2021 року № 153. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0153500-21#Text>

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-268-8-23>

Котляренко О. П.,

*кандидат юридичних наук, полковник юстиції,
заступник начальника кафедри правового забезпечення
гуманітарного інституту
Національного університету оборони України
імені Івана Черняхівського*

ЧИННИКИ ЩОДО УПОРЯДКУВАННЯ ЗАКОНОДАВСТВА У СФЕРІ ОБОРОНИ УКРАЇНИ

В умовах, пов'язаних із введенням в Україні воєнного стану, суттєво активізувалась правотворча діяльність відповідних суб'єктів нормотворення, зокрема Міністерства оборони України (далі – Міноборони), що спричинено необхідністю негайного прийняття рішення [1]. Адже епоха війни вимагає швидких та рішучих дій, підпорядкованих єдиній меті – відсічі збройної агресії, у тому числі шляхом невідкладного законодавчого врегулювання положень, що визначають особливості вирішення питань в умовах воєнного стану.

При цьому, активізація нормотворчого процесу супроводжується прийняттям законодавчих актів за спрощеною процедурою, що не сприяє їх якості та ефективності.

Неординарною спробою часткового вирішення окресленого питання стало прийняття 24 березня 2022 року Верховною Радою України проекту Закону України “Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення керованості державою в умовах воєнного стану” (реєстр. № 7153). Останнім передбачається надання Кабінету Міністрів України повноважень приймати рішення (на рівні законів), що потребують невідкладного законодавчого врегулювання у різних сферах, не виключенням мала б стати й сфера національної безпеки та обороноздатності України. Доречно звернути увагу, що наразі цей законопроект очікує на підпис Президента України, тобто він ще не набрав чинності. З одного боку, можна говорити, що такий незвичний законодавчий крок виправданий та пов’язаний з загрозами й викликами воєнного часу, з іншого ж, говорить про недосконалість правового регулювання сфери оборони держави та його неготовність й непристосованість до критичних ситуацій, зокрема у формі широкомасштабної збройної агресії Російської Федерації проти України.

Актуальною проблемою сьогодення є недосконалість, надмірне розгалуження, а іноді й суперечливість законодавчих актів у сфері оборони України. Ситуація, що склалася у цій сфері правового регулювання негативно впливає на своєчасність прийняття військово-правових рішень у сфері оборони держави, а також повноту виконання визначених обов’язків усіма суб’єктами, які беруть участь у відсічі збройної агресії Російської Федерації проти України. Тому, системне упорядкування законодавства у сфері оборони України є необхідною передумовою для наближення чинних правових норм до потреб сьогодення.

Маємо відмітити, що проблема внутрішньої неузгодженості законодавства у сфері оборони України має довготривалий характер, що було відмічено ще у Стратегії національної безпеки України (у редакції 2007 року).

У Стратегічному оборонному бюлетені України (далі – СОБ-2016) вказувалось на *“надмірність обсягів та неактуальність нормативно-правової бази у сфері оборони”*. Також підпункт 3.4. “Юридичне забезпечення заходів реформування” СОБ-2016 передбачав внесення змін до законів України та інших нормативно-правових актів, спрямованих на удосконалення нормативної, інституційної та функціональної складових процесу реалізації законодавства у сфері оборони України на засадах і принципах держав-членів НАТО.

У цьому контексті, експерт Апарату Ради національної безпеки і оборони України А.Ю. Сменковський ще у 2011 році зауважив, що “низка змін, що вносилися до відповідних законодавчих актів з питань національної безпеки і оборони у наступні після їх прийняття роки поза будь-якою стратегією розвитку сектору безпеки і оборони, обумовила системну незбалансованість і некомплексність законодавства у даній сфері, його невідповідність сучасним вимогам і викликам часу, що має негативні наслідки для національної безпеки України”. У зв’язку з цим, він запропонував забезпечити системне вдосконалення законодавства, шляхом взаємоузгодження норм з урахуванням європейських принципів і стандартів [2, с. 127–129].

Аналіз діючих положень законодавчих актів у сфері оборони України дозволяє ряду дослідників й до тепер робити висновок про незадовільний стан законодавства у цій сфері. Так, на слухну думку В.П. Тютюнника та В.К. Горовенка, у ньому багато правових прогалин і велика кількість серйозних проблем. Головне – це законодавство не відповідає сучасним воєнно-політичним, військовим, воєнно-економічним та іншим реаліям, а також не забезпечує належного виконання завдань щодо підвищення обороноздатності держави, проведення оборонної реформи та реалізацію курсу України на вступ до НАТО. Вказані експерти рекомендують одночасно з проведенням оборонної реформи *розпочати глибоку реформу законодавства у сфері оборони шляхом його кодифікації*, спрямованої на систематизацію, уніфікацію, докорінну переробку, оновлення та гармонізацію зі стандартами НАТО [3, с. 21].

Заслугує уваги проведене нещодавно В.В. Шульгіним комплексне дослідження процесу реалізації військового законодавства України та запропоновані ним пріоритетні напрями удосконалення цього процесу, зокрема його нормативно-правові аспекти такі як: правовий моніторинг правореалізації; військово-інтегрована система прогнозування та планування законопроектної роботи у військовій сфері (сфері оборони); систематизація військового законодавства (оновлення Статутів Збройних Сил України, розробка Військового кодексу України) [4, с. 186].

Водночас, як констатовано у вступній частині Стратегічного оборонного бюлетеня України (далі – СОБ-2021), під час реалізації оборонної реформи та оборонного огляду визначено низку проблем функціонування сил оборони в умовах існуючих та потенційних загроз, зокрема: *недосконалість законодавства України у сфері оборони*; незавершеність виконання ряду інших завдань оборонної реформи, які були визначені СОБ-2016.

Тобто, як бачимо, проблема недосконалості законодавства у сфері оборони України за пріоритетністю виведена на перше місце. Іншими словами, це наглядно показує безпрецедентний приклад важливості та першочерговості системної реформи законодавства у сфері оборони відносно всієї оборонної реформи в цілому.

Проте, правотворча діяльність щодо системного оновлення законодавства у сфері оборони України дотепер не набула цілеспрямованого характеру, та не виокремлена в пріоритетний напрям реалізації оборонної реформи. Це призводить до того, що діяльність з удосконалення законодавства у згаданій сфері здійснюється радше епізодично, шляхом внесення точкових змін, без урахування принципу системності, комплексності, прогнозованості та наукового забезпечення. Тому ключові законодавчі акти у цій сфері (закони України “Про оборону України”, “Про Збройні Сили України”) дотепер не оновлені.

Беззаперечно підтримуючи вищевказані шляхи вдосконалення законодавства, вважаємо, що їх реалізація потребує належного інституційного забезпечення, шляхом створення в системі Міноборони функціонального підрозділу (за аналогією Дослідницької служби Верховної Ради України), який на професійній основі, системно та планомірно буде здійснювати:

- 1) науково-аналітичне забезпечення правотворчої діяльності Міноборони;
- 2) правовий моніторинг та дослідження ефективності реалізації законодавчих актів у сфері оборони України;
- 3) експрес-аналіз ризиків законопроектів, які надходять до Міноборони на погодження;
- 4) розробку наукових концепцій розвитку законодавчого регулювання суспільних відносин у війсьній сфері та сфері оборони;
- 5) професійне навчання (підвищення кваліфікації) з питань правотворчого процесу персоналу структурних підрозділів Міноборони.

Найбільш прийнятним варіантом для створення такого підрозділу (Науково-методичний центр правотворчої діяльності та правового моніторингу), на нашу думку, є використання наукового потенціалу і матеріальної бази Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського, як провідного вищого військового навчального закладу. Однак, незважаючи на обґрунтованість цієї пропозиції та її підтримку заступником Міністра оборони України Маляр Г.В., на сьогодні у Міноборони вона залишається нереалізованою [5; 6].

Варто відмітити, що аналогічну ідею ще у 2008 році пропонував представник юридичної служби Генерального штабу Збройних Сил України Фомін А.А. [7, с. 18].

Разом з тим, створення такого підрозділу, на наше переконання, додасть керованості і взаємоузгодженості діям структурних підрозділів Міноборони у сфері правотворчої діяльності, планування якої має здійснюватися на основі результатів правового моніторингу, юридичного прогнозування та з урахуванням Наукової концепції розвитку законодавства у сфері оборони України.

Реалізація такої ініціативи дозволить суттєво посилити нормотворчі спроможності Міноборони, як суб'єкта нормотворення, а також налагодити функціонування механізму гармонізації законодавства України із законодавством держав-членів НАТО у сферах безпеки і оборони.

Вважаємо, що необхідність виокремлення нормотворчої функції як важливого самостійного напрямку діяльності Міноборони є беззаперечною, адже надання пріоритету нормотворчості, яка без сумніву є правовою формою реалізації державної політики у сфері оборони (воєнно-правової політики), дозволить зменшити ризики прийняття нерациональних управлінських рішень, гарантує успішність оборонної реформи, забезпечить планомірне набуття Збройними Силами України необхідних оперативних спроможностей, що є визначальним фактором інтеграції України в євроатлантичний безпековий та правовий простір.

Список використаних джерел:

1. Про внесення змін до Положення про державну реєстрацію нормативно-правових актів міністерств, інших органів виконавчої влади: постанова Кабінету Міністрів України від 01 березня 2022 року № 172. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/258-2021-п>.
2. Сменковський А. Ю. Реорганізація системи управління національною безпекою України: правовий аспект. *Стратегічні пріоритети*. 2011. № 2(19). С. 126–130.
3. Тютюнник В. П., Горовенко В. К. Законодавство у сфері оборони України: стан, проблеми та шляхи реформування. *Наука і оборона*. 2018. № 1. С. 18–22.
4. Шультін В. В. Реалізація військового законодавства України: історія, теорія, практика, шляхи удосконалення: монографія. Київ : МП Леся, 2017. 285 с.
5. Маляр Г. В. У Міноборони обговорили питання вдосконалення законодавства в оборонній сфері. 16 грудня 2021 року.

URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/u-minoboroni-obgovorili-pitannya-vdoskonalennya-zakonodavstva-v-oboronnij-sferi>

6. Доповідна записка заступника Міністра оборони України “Щодо створення в системі Міністерства оборони України Центру правового моніторингу та правотворчої діяльності” № 17769/з/5-2021 від 04.02.2022.
7. Фомін А. А. Стан та напрями вдосконалення нормативно-правового забезпечення. *Право військової сфери*. 2008. № 2. С. 16–18.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-268-8-24>

Кубатко К. В.,

*здобувач кафедри адміністративного та господарського права
Запорізького національного університету*

ПРИНЦИПИ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ У СФЕРІ ФОРМУВАННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ СУДДІВСЬКОГО КОРПУСУ В УКРАЇНІ

Принципи є фундаментальними засадами будь-якої діяльності. Правові принципи – це основоположні ідеї права, які лежать в основі всіх форм, методів та способів правового регулювання суспільних відносин, визначають цілі правової діяльності та є інструментом вирішення юридичних колізій та конфліктів, застосовуються у випадку наявності прогалин у праві. Не менше значення мають юридично закріплені принципи діяльності органів публічної адміністрації, зокрема тих, що здійснюють публічне адміністрування у сфері формування та функціонування суддівського корпусу в Україні. Неухильне дотримання правових принципів та принципів організації і діяльності органів публічної адміністрації є гарантією досягнення мети правового регулювання – впорядкування суспільних відносин та досягнення соціального компромісу між публічними та приватними інтересами їх учасників.

Серед праць науковців, які досліджували дану проблематику, слід відзначити публікації В. Гудими [1] та С. Степанова [2] на тему «Принципи формування суддівського корпусу України».

Принципи організації судоустрою України визначено в Законі України «Про судоустрій і статус суддів». Так, згідно із ст. 17 вказаного закону, судоустрій будується за принципами територіальності, спеціалізації та інстанційності. Єдність системи